

DİJİTAL VERGİ KONUSUNDA YENİ BİR ADIM ve G7 MALİYE BAKANLARI LONDRA TOPLANTISI

DEĞERLENDİRME NOTU

GİRİŞ

Dijital teknolojinin küresel ekonomiye ve ticarete sağladığı büyük ivme beraberinde düzenlenmesi gereken bazı yeni konuları da getirmiştir. Bunlar arasında çok uluslu şirketlerin vergilendirilmesi konusunun yeni bir yaklaşım çerçevesinde ele alınarak ivedilik çözümlenmesi gereği sayılabilir. Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Avrupa Birliği arasında ciddi tehditlerin karşılıklı olarak teati edildiği ve transatlantik ilişkilerini de etkileyen bir ortamın hüküm sürdüğü devirde, 5-6 Haziran tarihlerinde Londra'da yapılan ve İngiliz Maliye Bakanı Rushi Sunak'ın başkanlık ettiği G7 Maliye Bakanları toplantısı gerçekleşmiştir. Toplantı sonunda kısaca dijital vergi olarak anılan ve uzun bir süredir gündemi meşgul eden konu hakkında G7 Maliye Bakanları arasında bir uzlaşmanın sağlandığı ilan edilmiştir. Bu önemli bir gelişmedir.

Mutabakat, ABD'nin tutumunda Biden Yönetiminin yaptığı temel bir değişimin sonucunda varılabilen tarihi bir anlaşma olarak nitelendirilmektedir. Gerçekten de G7 Maliye Bakanları arasındaki bu uzlaşmanın, sonuçta uluslararası planda yeni bir vergi düzenlemesi dönüşmesi halinde, geleneksel vergi anlayışının temelden değişimine neden olabilecek nitelikte bir değişim olarak değerlendirmek olasıdır.

Dijital teknolojinin firmalara ülke sınırları ötesinde tüketiciye ulaşımında sağladığı "bağlanırlık" (connectivity), henüz kuralları oluşturulmamış bazı alanların biran önce tanımlanması arayışlarını da ön plana çıkarmıştı. Dijital teknolojiden yararlanarak küresel anlamda sınır ötesi faaliyet gösteren firmaların nasıl vergilendirileceği konusu da bunlar arasında yer alıyordu. Özellikle büyük teknoloji firmalarının merkezlerinin yerleşik oldukları ülkelerin dışında faaliyet gösterdikleri ülkelerde de vergilendirilmelerine olanak

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1257/Bozkurt+Aran>

Bu çalışmada ifade edilen bulgular, yorumlar, sonuçlar, öneriler ve görüşler tamamen yazar(lar)ına aittir. TEPAV'ın resmi görüşü değildir. © TEPAV, aksi belirtilmedikçe her hakkı saklıdır.

sağlayacak bir düzenleme yapılması küresel ticaretin gündemini bir süredir işgal ediyordu. Bu arayış aynı zamanda bir asır önce esasları belirlenmiş vergi kurallarında değişiklik yapılması anlamına geliyordu. Bu konuda büyük paydaşların farklı yaklaşımları söz konusuydu.

Genel anlamda vergi düzenlemeleri, firmaların fiziki olarak buldukları ülkelerde vergilendirilmeleri anlayışı üzerine inşa edilmişti. Bu anlayış firmaların bir ülkede bir şekilde fiziki olarak mevcut olmadan faaliyet yürütmesinin olanaksız olduğu “ön kabulünden” kaynaklanmaktaydı. Ancak günümüzde dijital teknoloji firmalarının etkinlikleri, fabrika işyeri gibi fiziki ortamı kullanan firmaları geride bırakmıştır. COVID-19 salgını dijital teknoloji firmalarının etkinliklerinin daha da artmasına neden olmuştur.

Dijital teknolojinin yarattığı bağlantırlık seviyesi, firmaların küresel olarak sanal ortamı kullanarak fiziki olarak mevcut olmadan da ticari faaliyetlerini yürütmelerine olanak sağlaması, vergi konusunda yeni kuralların oluşturulması gereğini de doğurmuştur. Mevcut kurallar çerçevesinde, dijital teknoloji sanal ortamı kullandığından vergiye esas olan “değerin” nerede yaratıldığına belirlenmesinde güçlük bulunmaktadır. Basit anlatımıyla, geleneksel vergi süreci firmanın fiziki olarak bulunduğu ülkede kârın oluştuğu anlayışı üzerine kurulmuştu. Dijital teknolojiyi kullanan firmalar ise faaliyetlerini sanal ortamı gerçekleştirdiklerinden ülke sınırlarını aşmakta ve kârın hangi aşamada ve nerede oluştuğunun belirlenmesi mümkün olamıyordu.

Henüz tanımlanmamış bu konuda yeni kuralların oluşturulması tabiatıyla küresel anlamda etkin bir işbirliğini de gerekli kılıyordu. 2013 yılında G20 ülkeleri bu konuda Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütünü (OECD) görevlendirmişti. Özellikle 2008 ekonomi krizinin yarattığı ortamda G20 ülkelerinin, “vergi matrahının aşındırılması ve kâr aktarılması” (Base Erosion and Profit Shifting – BEPS) konusuna da odaklanması, OECD’nin vergi ile ilgili konularda etkinliğini arttırmıştır.² OECD eşgüdümünde bu şekilde başlayan çalışmalar 139 ülkenin katılımıyla yürütülmektedir.

Büyük dijital firmaların ABD menşeli olması dolayısıyla başta Avrupa ülkeleri olmak üzere paydaşlar arasında ciddi anlamda gerginliklerin oluştuğu da görülmüştü.

GENEL YAKLAŞIMDA GÖRÜLEN DÖNÜŞÜM

Diğer taraftan Biden Yönetiminin işbasına gelmesini izleyen dönemde yaptığı bir öneri ile küresel vergilendirme konusuna yeni bir boyut ilave etmiştir. Hazine Bakanı Yellen, tüm ülkeler bakımından çok uluslu firmaların tabi olacakları “asgari bir vergi” uygulamasını önermişti. Bu durum aynı zamanda küresel anlamda OECD’de çerçevesinde yürütülen vergi müzakerelerine bu defa ABD’nin çözüm sağlayıcı şekilde katılmaya başlaması anlamına da gelmiştir. ABD bu önerisi ile özellikle dev Amerikan firmaların vergi oranları düşük “vergi cennetlerini” şirket merkezi olarak ilan edip, ABD’de vergi ödemekten kaçınmalarını engellemeyi amaçlamıştı. Ayrıca Biden Yönetiminin, Amerikan alt yapısını iyileştirmek amacıyla kurumlar vergisini arttırması halinde ABD’li büyük firmaların düşük vergi uygulayan ülkelere kaçmalarını da böylece önlemeyi öngördüğü düşünülmektedir. Ancak sonuçta ABD’nin bu asgari vergi uygulanması önerisi, dijital vergi konusunu çözümlenmesini sağlayacak bir olanak da sağlamıştır.

² Aran, B. (Temmuz 2019) “Dijital Ekonominin Vergilendirilmesi: Fransa Yaklaşımı”; TEPAV. Değerlendirme Notu 201921 <https://www.tepav.org.tr/yayin/s/1421>

Böylece küresel anlamda vergi konusunda “iki sütunlu” müzakereler yürütülmeye başlanmıştı.

- “Birinci Sütun” firmaların merkezlerinin bulunduğu ülkelerin dışında faaliyet yürüttükleri ve kâr elde ettikleri ülkelerde de vergilendirilmesi amaçlanmıştı. Bu görüşmeler 2013 yılından bu yana OECD’nin çerçevesinde yürütülüyordu. “Dijital vergi” konusu olarak nitelendirilen bu görüşmelerin itici gücünü Avrupa Birliği oluşturuyordu.
- “İkinci Sütun” ise ABD’nin önerisi ile gündeme gelen ve küresel anlamda asgari bir vergi oranı üzerinde anlaşarak firmaların düşük vergi cennetlerini merkez olarak seçmelerinin engellenmesi olmuştur.

4-5 Haziran tarihlerinde Londra’da yapılan G7 Maliye Bakanları toplantısı sonrasında her iki sütun ile ilgili bir mutabakata varıldığı ilan edilmiştir.

G7 MALİYE BAKANLARI LONDRA TOPLANTISI

Londra’da yapılan ve İngiliz Maliye Bakanı Rushi Sunak’ın başkanlık ettiği toplantının sonunda 20 maddelik bir ortak bildiri yayınlanmıştır.³ Ortak bildirin 16’ncı maddesi vergi konusunda varılan mutabakat ile ilgilidir. Buna göre;

- Küreselleşmenin ve ekonominin dijitalleşmesinden kaynaklanan vergi konusuna ilişkin zorlukları ele almayı ve küresel bir asgari vergi benimsemeyi hedefleyen G20/OECD Kapsayıcı Çerçevesinde yürütülen çabaları güçlü bir şekilde desteklediklerini;
- En büyük ve en kârlı çok uluslu şirketler için pazar ülkesine, %10'luk payı aşan kârın en az %20'si üzerinden vergilendirme hakkının tanınması konusunda adil bir çözüme ulaşmayı taahhüt ettiklerini;
- Yeni uluslararası vergi kurallarının uygulanması ile tüm Dijital Hizmet Vergilerinin ve diğer ilgili benzer önlemlerin tüm şirketlerde uygun eşgüdüm içinde kaldırılmasının sağlanacağını;
- Ayrıca, her ülke bazında en az %15'lik bir küresel asgari vergi tahakkuk ettirilmesini taahhüt ettiklerini;
- Anlaşmanın her iki Sütun üzerinde paralel olarak ilerlemesinin önemi konusunda mutabık kaldıklarını ve G20 Maliye Bakanları ve Merkez Bankası Başkanlarının temmuz ayı toplantısında bir anlaşmaya varmayı amaçladıklarını ilan etmişlerdir.

Varılan bu mutabakat OECD’de 139 ülkenin katılımıyla yürütülen küresel müzakereler için önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bundan sonraki aşamada, aynı şekilde bir mutabakatın G20 ülkelerinin Venedik’te yapacakları toplantısında da sağlanması olacaktır. Daha sonra OECD müzakerelerine katılan diğer ülkelerin mutabakatları sağlanması halinde “dijital vergi” konusunun çok taraflı sistem içinde çözümlendiği anlamına gelmektedir. G7 Maliye Bakanlarının vardıkları mutabakat ile müzakerelere ciddi anlamda germi verilmiş olmaktadır.

OECD’nin tahminlerine göre iki sütun üzerinden görüşmeler nihayetinde küresel bir anlaşma ile sonuçlandığında ve uygulanmaya başlandığında 50 ila 80 Milyar ABD Doları tutarında yeni vergi geliri elde edilecektir.

³ <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0215>

Çok Uluslu firmaların vergilendirilmesi – Birinci Sütun ve İkinci Sütun

Avrupa ülkeleri ve özellikle Fransa, Birleşik Krallık ve İtalya gibi ülkeler; Facebook, Google, Apple gibi büyük ABD dijital teknoloji firmalarının ülkelerinde yerleşik olmasalar da vergi ödemelerini sağlayacak “tek taraflı mevzuat” değişimini tamamlamışlardır. Buna göre ülkelerin tek taraflı kararları ile uygulayacakları düzen, dijital firmaların kârlarını değil gelirlerini esas alarak vergilendirilmelerini öngörmektedir.

ABD ise bu arayışları Amerikan firmalarına karşı ayrımcı bir tutum olarak nitelendirmekte ve uygulanması halinde bu ülkelerden yapılan ithalata ilave gümrük vergisi uygulayacağını ilan etmişti. ABD Kongresinde büyük Amerikan dijital firmalarının yerleşik oldukları ülkelerin dışında faaliyet gösterdikleri ülkelerde vergilendirilmesine karşı ciddi bir direncin bulunduğu da ifade edilmektedir.

Bu defa G7 Maliye Bakanları toplantısında ABD Hazine Bakanı Yellen konuşmasında, ülke bazında küresel anlamda asgari %15 vergi tahakkuk ettirilmesi önerisini öne çıkardığı görülmüştür. Yellen bu konudaki sorulara verdiği yanıtta varılan mutabakatın ABD ve küresel firmalar için mevcut istikrarsız ortamının ortadan kaldıracağını ve “belirlilik” seviyesini artıracığını söylemiştir. Yellen ABD’nin bu yaklaşımının çok taraflılığı da (multilateralizm) canlandıracağını sözlerine eklemiştir.

Bu arada ABD’de vergi konularında ciddi çalışmaları bulunan ABD menşeli Tax Foundation, dünyadaki en başarılı 100 firmanın 52’sinin merkezinin ABD’de olduğunu, bu nedenle küresel anlamda yapılacak değişikliğin diğer ülkelere kıyasla ABD’yi orantısız olarak olumsuz etkileyeceğini belirtmektedir.⁴ Açık bir şekilde Biden Yönetiminin ABD firmalarının vergi cennetlerini kullanmalarını engellenmesine karşılık, ABD firmalarının faaliyet gösterdikleri ülkelerde de vergi ödemeleri tavizini kabul ettiği anlaşılmaktadır.

OECD verilerine göre gelişmiş ülkelerde ortalama kurumlar vergisinin 2000 yılında %32’den 2018 yılında %23’e inmesinin ana nedenleri arasında İrlanda, Hollanda ve Singapur gibi ülkelerin kurumlar vergisini indirmiş olmaları sayılmaktadır.⁵ Hazine Bakanı Yellen böylece, dev çok uluslu firmalara uygulanan kurumlar vergisi konusundaki “aşağıya doğru yarışın” durdurulması yönünde bir adım atılmış olmaktadır. ABD ilk önerisinde asgari vergi oranını %21 olarak ifade etmiş ve daha sonra %15 olmasına rıza göstermiştir.

Bu arada Fransa, Birleşik Krallık ve İtalya uygulamaya başlayacaklarını ilan ettikleri “dijital vergi” mevzuatını, ABD’nin bu alanda ilgili mevzuat değişikliği yapmadan kaldırmayacaklarını açıklamışlardır. Kanada Maliye Bakanı Freeland bu konudaki G7 mutabakatı sonrasında ülkesinin de dijital vergi uygulamaya niyetli olduğunu açıklamıştır.⁶

Bu arada ABD Ticaret Temsilciliği, dev Amerikan firmalarına vergi ödemelerini tek taraflı düzenlemelerle ile gerçekleştireceği savı ile G7 toplantısının hemen öncesinde 3 Haziran 2021 tarihinde, Türkiye, Avusturya, Hindistan, İtalya, İspanya ve İngiltere’ye 2 Milyar ABD Doları ilave gümrük vergisi koyduğunu ve eş zamanlı olarak bu vergi uygulamasını askıya aldığını

⁴ <https://taxfoundation.org/treasury-pillar-1-proposal/>

⁵ C. Giles; (8 Nisan 2021). “A grand bargain : how the radical US corporate tax plan work”; Financial Times

⁶ C.Giles; Delphine Strauss; (6 Haziran 2021). “G7 tax deal is ‘starting point’ on road to global reform”; Financial Times

ilan etmiştir.⁷ Ticaret Temsilciliğinin bu açıklaması ile G7 Maliye Bakanları toplantısı öncesinde ABD'nin müzakere pozisyonunu sadece güçlendirmeyi amaçladığı düşünülmektedir.

SON SÖZ

Biden Yönetiminin dev firmaların asgari %15 vergilendirilmesinin genel uygulamaya dönüştürülmesi karşılığında büyük çok uluslu firmaların şirketlerin fiziki merkezlerinin dışında faaliyet gösterdikleri ülkelerde sağladıkları yararın ve kârın vergilendirilmesini kabul etmesi, küresel anlamda önemli bir konunun kalıcı bir sorun olmaktan çıkarılması yönünde atılmış bir adım olarak değerlendirilmektedir. Böylece ülkelerin dijital vergi konusunda tek taraflı uygulamalar ile düzenlemeler yapmaları yerine, konunun çok taraflı bir ortamda çözümlenmesi olasılığı öne çıkmıştır.

OECD'de 139 ülke arasında müzakere edilen konuya ciddi bir hız verilmiş olmaktadır. Bununla beraber bu konuda alınması gereken uzun bir yol bulunmaktadır. Müzakerelerde, kârın ülke bazında hesaplanması, çifte vergilendirmenin önlenmesinin sağlanması ve bu alanda çıkacak anlaşmazlıkları çözümlenmesi konularında anlayış birliğine varılması gerekmektedir.

Çin'in özellikle dijital ekonomi, yapay zekâ ve 5G konularında yarattığı rekabet G7 ülkeleri bakımından giderek önem kazanmaktadır. Özellikle Çin'in dijital ekonomi konusunda yaptığı hamleler dikkate alındığında, dijital vergi konusunda G7 ülkeleri arasında varılan mutabakatın aynı zamanda aralarındaki dayanışmayı da arttırdığını göstermesi bakımından önemlidir.

Diğer taraftan Çin'in, G7 ülkelerinin vergi politikası ile ilgili yürüttüğü çalışmalara ilgi göstermediği, bu konuda bağlayıcı yükümlülöklere girmekten kaçındığı ve vergi konusunu tek taraflı uygulamalarla düzenlemeyi tercih ettiği belirtilmektedir.⁸

Ayrıca dev dijital firmaların oluşturduğu büyük mali olanaklara ve güce karşın, gelişmiş sanayi ülkelerinin gerektiğinde bu firmaların vergi oranlarını arttırmak konusunda anlayış birliğine varmış olmaları da anlamlıdır.

⁷ A. Williams, D. DoMBEY; (3 Haziran 2021). "US weilds \$2bn tariff threat against 6 nations over digital taxes"; Financial Times.

⁸ Editorial Board; (6 Haziran 2021). "Yellen's Global tax Surrender"; Wall Street Journal.